

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

Кафедра цивільно-правових дисциплін

Борденюк О.В., Демчук Т.І., Латковський П.П.

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

*навчально-методичний посібник
для студентів денної та заочної форми навчання*

Чернівці – 2021

Рекомендовано до друку
Навчально-методичною радою Національного університету
«Одеська юридична академія»
(протокол № 4 від 7 липня 2021 року).

Рецензенти:

Сидор В.Д. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

Струтинська-Струк Л.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Автори:

Борденюк О.В. – к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Чернівецького інституту Національного університету «Одеська юридична академія», *Демчук Т.І.* – доктор філософії, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Чернівецького юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія», *Латковський П.П.* – к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

Земельне право України: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання / Борденюк О.В., Демчук Т.І., Латковський П.П. Чернівці, 2021. 62 с.

Навчально-методичний посібник підготовлено відповідно до вимог державних освітніх стандартів для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, що навчаються за спеціальністю 081 «Право» та викладачів закладів вищої освіти. У даному посібнику представлені теми лекційних занять, плани практичних занять, ситуаційні завдання, для вирішення яких студенти повинні використовувати набуті теоретичні знання з дисципліни «Земельне право України» у поєднанні з нормами законодавства України.

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни	4
Теми лекційних занять	6
Плани практичних занять	23
Ситуативні практичні завдання... ..	27
Питання для підсумкового контролю.....	37
Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти.....	53
Шкала оцінювання	54
Список літератури.....	55

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Земельне право – одна з провідних галузей української системи права, правової науки і навчальна дисципліна. Як галузь правової науки земельне право базується на відповідній галузі земельного законодавства, яке, в свою чергу, відображає процес економічної, аграрної та земельної політики держави, визначеної переходом від планово-регульованої до ринкової економіки.

Земельне право, регулюючи суспільні земельні відносини, має властиву йому структуру – предмет, систему, джерела, суб'єкти й об'єкти, зміст правових відносин, методи правового регулювання, форми і способи правової охорони.

Головна ж особливість земельного права полягає в тому, що предметом його є суспільні земельні відносини, які обумовлені специфічними властивостями землі як об'єкта суспільних відносин у тій частині, в якій вони регулюються нормами земельного права.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Земельне право України» полягає у вивченні загальної частини земельного права, в якій висвітлюється теорія земельного права, якій присвячені розділи: предмет і система земельного права; джерела земельного права України; земельно-правові норми і земельно-правові відносини; право власності на землю; право землекористування, зокрема оренди; право земельного сервітуту, право добросусідства; гарантії прав на землю; державне управління у сфері використання та охорони земельних ресурсів; правове регулювання обігу земельних ділянок; правова охорона земель.

У другій – особливій частині – викладається правовий режим земель сільськогосподарського призначення; земель житлової і громадської забудови, промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та інших категорій. Також викладається правове регулювання охорони і використання земель водного фонду.

Виходячи із мети вивчення навчальної дисципліни «Земельне право України» та відповідно до вимог профілю освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:

- 1) практично застосовувати норми земельного законодавства;
- 2) давати усні і письмові довідки з питань земельного права України;
- 3) складати основні види документів, які впливають із застосування норм земельного права;

4) обґрунтовувати підстави та порядок використання громадянами передбачених Конституцією прав на землю та інтересів громадян і юридичних осіб України і т.д.

Навчання будується з використанням активних методів: поєднання аудиторних занять із самостійною роботою. Кожна тема доповнена переліком основних питань і списком літератури. Виконання завдань покликане сприяти розвитку в студентів аналітичного мислення, вміння самостійно працювати з нормативними актами, систематизувати отримані знання.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет і система земельного права

1. Предмет земельного права
2. Методи регулювання земельних відносин
3. Основні принципи земельного права
4. Система земельного права
5. Співвідношення земельного права з суміжними галузями права

Основний зміст

Кожна галузь права характеризується властивим їй предметом правового регулювання. Предметом земельного права є суспільні відносини, що пов'язані з використанням землі, виникають у зв'язку з розподілом, використанням та охороною земель і регулюються нормами земельного права.

Земельні відносини являють собою самостійний вид суспільних відносин і мають суттєві особливості, що обумовлені предметом правового регулювання. Відповідно до ст. 14 Конституції України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Наведене конституційне положення знайшло своє закріплення й у чинному Земельному кодексі України. Воно має принципове значення для врегулювання земельних відносин.

Згідно з ч.1 ст. 2 Земельного кодексу, земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. Вони виникають між державою в особі її органів, територіальними громадами та органами місцевого самоврядування, юридичними і фізичними особами й іншими учасниками земельних відносин. Проте наведена норма узагальнено вказує лише на один із основних видів земельних відносин, залишаючи без позначення інші види та їхні різноманітні прояви, бо юридична форма земельного права охоплює усю сукупність законодавчих актів, що регулюють весь комплекс земельних відносин. Це знайшло своє закріплення у ст. 3 Земельного кодексу, за якими земельні відносини регулюються Конституцією України, Земельним кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами, а за ст. 4 – земельне законодавство включає Земельний кодекс та інші нормативно-правові акти у галузі земельних відносин.

Таким чином, предметом земельного права є суспільні відносини, які обумовлені особливими властивостями землі як об'єкта суспільних відносин у тій частині, у якій вони регулюються нормами земельного права.

Особливості застосування методів регулювання земельних відносин визначаються характером земельних відносин і виявляються в специфічному сполученні імперативного та диспозитивного методів. У сучасному земельному праві спостерігається відповідне співвідношення імперативного і диспозитивного методів. Визначення переваги чи пріоритетності того чи іншого методу впливу на земельні відносини досить складно. Крім цього, на різних етапах розвитку земельних відносин пріоритетність зазначених методів їх регулювання суттєво змінюється. Це залежить від змісту врегульованих відносин та інтересів суспільства і держави, які превалюють у конкретний період розвитку суспільних земельних відносин.

Згідно зі ст. 5 Земельного кодексу України земельне законодавство базується на таких принципах:

- поєднання особливостей використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва;
- забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави;
- невтручання держави в здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею, крім випадків, передбачених законом;
- забезпечення раціонального використання та охорони земель;
- забезпечення гарантій прав на землю;
- пріоритету вимог екологічної безпеки.

Земельне право як галузь, що має систему, складається із Загальної частини, яка містить правові норми і положення, що відносяться до всієї галузі в цілому (відносяться: право власності на землю; право користування землею; право управління в галузі використання і охорони земель; обіг земельних ділянок; охорона земель; землеустрій; норми земельного кадастру; контролю за використанням земель; інститут юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства тощо), і Особливої частини, яка охоплює норми, що регулюють окремі види земельних правовідносин (групи правових норм, що установлюють наявність у державному земельному фонді окремих категорій земель та їх правовий режим, форми і види землекористування, права і обов'язки окремих власників землі і землекористувачів – сільськогосподарських підприємств, організацій, установ колективного, кооперативного, корпоративного та державного типу, а також різних категорій громадян).

Земельне право як складова правової системи України знаходиться в тісному зв'язку з іншими галузями вітчизняного права. Такий зв'язок залежить від ступеня взаємопроникнення відповідних груп суспільних відносин один до одного та засад їх законодавчого врегулювання. При цьому земельне право складає фундаментальні засади для природноресурсових галузей права. Для інших суспільних відносин, в цілому врегульованих відповідними галузями права, земельне право має основоположне значення, коли вони впливають із відносин, пов'язаних з використанням та охороною земельних ресурсів, зокрема, природоохоронних, середовищезахисних, господарських, підприємницьких тощо.

Тема 2. Джерела земельного права

1. Поняття і класифікація джерел земельного права
2. Конституційні основи земельного права та їх значення для розвитку земельного законодавства
3. Закони як визначальні джерела земельного права
4. Підзаконні нормативно-правові акти у якості джерел земельного права
5. Нормативні акти місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування
6. Роль і значення судової практики щодо регулювання сучасних земельних відносин
7. Міжнародно-правові акти та міжнародні договори як джерела земельного права

Основний зміст

Згідно ст. 3 Земельного кодексу України земельні відносини регулюються Конституцією України, цим Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами. Земельні відносини, що виникають при використанні надр, лісів, вод, а також рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря, регулюються цим Кодексом, нормативно-правовими актами про надра, ліси, води, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря, якщо вони не суперечать цьому Кодексу.

Земельне законодавство включає Земельний кодекс України, інші нормативно-правові акти у галузі земельних відносин. Завданням земельного законодавства є регулювання земельних відносин з метою забезпечення права

на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель (ст. 4 Земельного кодексу України).

За своєю сутністю джерела земельного права поділяються на дві групи:

- ті, що є волевиявленням держави та органів державної влади;
- ті, які є волевиявленням територіальних громад та інших суб'єктів місцевого самоврядування.

За змістом (юридичною силою) джерела земельного права можна класифікувати на:

- конституційні джерела (належать Конституції України, яка регулює найважливіші (у тому числі й земельні) суспільні відносини. Конституційні засади земельного права закріплені Основним Законом положення щодо належності землі, гарантій права власності на землю та інших земельних прав, особливого статусу землі, яка проголошена основним національним багатством та ін.. Вони створюють конституційну основу для галузевого земельного законодавства);
- законодавчі джерела (являють собою нормативно-правові акти, які приймаються за особливою процедурою, мають вищу юридичну силу щодо інших джерел земельного права, за винятком Конституції України, і регулюють найважливіші суспільні земельні відносини);
- підзаконні джерела (повинні відповідати конституційним і законодавчим);
- локальні джерела (локальні джерела не можуть суперечити конституційним, законодавчим і підзаконним джерелам).

Джерела земельного права за територією їх поділять на :

- загальнодержавні (діють на всій території України; до них належать Конституція, закони України, укази Президента України тощо);
- локальні (не поширюються на всю територію держави, вони діють лише на її певній частині; локальні джерела земельного права поділяються на акти місцевих органів державної влади, акти суб'єктів місцевого самоврядування та ін.).

Джерела земельного права за часом дії:

- ті, що приймаються на невизначений термін дії, тобто мають постійно діючий характер;
- тимчасові джерела діють протягом встановленого терміну чи за певних умов, після чого їх чинність втрачається.

Тема 3. Право власності на землю

1. Основні ознаки і визначення поняття права власності на землю
2. Земля як об'єкт права власності
3. Суб'єкти права власності на землю
4. Право приватної власності на землю
5. Право комунальної власності на землю
6. Право державної власності на землю
7. Право власності на землю іноземних громадян, іноземних юридичних осіб та іноземних держав
8. Право спільної власності на землю
9. Зміст права власності на землю
10. Основні права й обов'язки власників земельних ділянок

Основний зміст

В юридичному розумінні власність на земельні ресурси являє собою результат закріплення суспільних відносин власності у правових нормах. При цьому характер і зміст юридичних норм про право власності на землю визначається економічними відносинами власності в суспільстві. За своєю сутністю право власності на землю є правом на привласнення її багатств. Тут мають місце не відносини індивіда до конкретної земельної ділянки, а визначені суспільні відносини між людьми, що складаються в процесі привласнення ними природних багатств землі.

Відповідно до ч. 1 ст. 78 Земельного кодексу, право власності на землю – це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками. Таким чином, право власності на землю в суб'єктивному розумінні являє собою систематизовану сукупність правових норм, які регулюють відносини щодо володіння, користування і розпорядження земельними ділянками їх власниками за своїм розсудом для задоволення своїх матеріальних потреб та реалізації інших інтересів.

Земля у якості об'єкта права власності може розглядатись у різних аспектах, зокрема, об'єкта землеустрою, об'єкта охорони і захисту прав землевласників, об'єкта відшкодування заподіяних збитків власникам землі тощо. Проте правооб'єктність землі зводиться до правооб'єктності конкретної земельної ділянки як частини земної поверхні з установленими межами за місцем розташування та визначеними щодо неї правами, встановленими чинним земельним законодавством.

Відповідно до ч. 3 ст. 78 Земельного кодексу, земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності. Сама послідовність їх закріплення та законодавча регламентація, дозволяє говорити про пріоритетність приватної власності на землю над комунальною та державною земельною власністю. Слід зазначити, що заміна пріоритету громадського землекористування на пріоритетність приватної власності на землю у даний час відбулося не тільки на правовому, а і на фактичному рівні.

Залежно від характеру реалізації, права на землю можна поділити на право власності та право користування : а) в свою чергу, залежно від суб'єкта, право власності поділяється на право державної, комунальної та приватної власності; б) право користування, беручи до уваги строки користування, поділяється на безстрокове та строкове.

Тема 4. Право землекористування та його основні види

1. Поняття та основні види права землекористування
2. Право постійного землекористування
3. Право орендного землекористування
4. Земельний сервітут як вид користування чужою земельною ділянкою
5. Особливості користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) і забудови (суперфіцій)

Основний зміст

У земельному праві землекористування розглядається як самостійне право, яке включає в себе володіння і користування земельною ділянкою відповідно до цільового призначення земельної ділянки з додержанням обмежень і заборон щодо використання землі . За своєю юридичною природою право землекористування є похідним і залежним від права власності на землю. Сутність такого права полягає у тому, що воно виникає лише за волевиявленням власника, який може передавати користувачеві належне йому право користування як у повному, так і обмеженому обсязі, а також вимагати припинення землекористування на підставах і в порядку, передбачених законом. Похідний характер права землекористування значною мірою обумовлений і визначається правом власності на землю щодо використання землі за цільовим призначенням та її видом використання, виконання

обмежень у використанні землі, переходу і припинення прав на земельні ділянки тощо.

Стаття 92 Земельного кодексу. Право постійного користування земельною ділянкою

1. Право постійного користування земельною ділянкою - це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку.

2. Права постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності набувають:

а) підприємства, установи та організації, що належать до державної та комунальної власності;

б) громадські організації осіб з інвалідністю України, їх підприємства (об'єднання), установи та організації;

в) релігійні організації України, статuti (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, виключно для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення їх діяльності;

г) публічне акціонерне товариство залізничного транспорту загального користування, утворене відповідно до Закону України "Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування";

г) заклади освіти незалежно від форми власності;

д) співвласники багатоквартирного будинку для обслуговування такого будинку та забезпечення задоволення житлових, соціальних і побутових потреб власників (співвласників) та наймачів (орендарів) квартир та нежитлових приміщень, розташованих у багатоквартирному будинку;

е) оператор газотранспортної системи та оператор системи передачі.

3. Право постійного користування земельними ділянками може вноситися державою до статутного капіталу публічного акціонерного товариства залізничного транспорту, утвореного відповідно до Закону України "Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування".

Стаття 93 Земельного кодексу. Право оренди земельної ділянки

1. Право оренди земельної ділянки - це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

2. Земельні ділянки можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам, іноземцям і особам без громадянства, міжнародним об'єднанням і організаціям, а також іноземним державам.

3. Не підлягають передачі в оренду земельні ділянки, штучно створені у межах прибережної захисної смуги чи смуги відведення, на землях лісогосподарського призначення та природно-заповідного фонду, розташованих у прибережній захисній смузі водних об'єктів, крім випадків, передбачених законом.

4. Строк оренди земельної ділянки не може перевищувати 50 років.

5. Право користування (оренда, емфітевзис) земельною ділянкою сільськогосподарського призначення може відчужуватися, передаватися у заставу її користувачем без погодження із власником такої земельної ділянки, крім випадків, визначених законом. Відчуження, застава права користування земельною ділянкою здійснюється за письмовим договором між її користувачем та особою, на користь якої здійснюються відчуження або на користь якої передається у заставу право користування. Такий договір є підставою для державної реєстрації переходу права користування у порядку, передбаченому законодавством.

6. Орендована земельна ділянка або її частина може за згодою орендодавця, крім випадків, визначених законом, передаватися орендарем у володіння та користування іншій особі (суборенда).

7. Якщо орендарем земельної ділянки є ініціатор створення індустріального парку, така земельна ділянка або її частини передаються ним у суборенду учасникам індустріального парку відповідно до земельного законодавства України без попереднього погодження з орендодавцем, якщо це не суперечить договору оренди такої земельної ділянки.

8. Орендодавцями земельних ділянок є їх власники або уповноважені ними особи або особи, які використовують земельні ділянки на праві емфітевзису.

9. Відносини, пов'язані з орендою землі, регулюються законом.

10. У разі створення індустріального парку на землях державної чи комунальної власності земельна ділянка надається в оренду на строк не менше 30 років.

11. Строк оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства не може бути меншим як 7 років.

12. Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства строк оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які є земельними ділянками меліорованих земель і на яких проводиться гідротехнічна меліорація, не може бути меншим як 10 років.

Право земельного сервітуту - це право власника або землекористувача земельної ділянки чи іншої заінтересованої особи на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками).

Земельні сервітути можуть бути постійними і строковими.

Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) і право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) виникають на підставі договору між власником земельної ділянки та особою, яка виявила бажання користуватися цією земельною ділянкою для таких потреб, відповідно до Цивільного кодексу України.

Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) може виникати також на підставі заповіту.

Тема 5. Припинення прав на землю

1. Загальні підстави припинення права власності на землю та права користування земельною ділянкою
2. Способи і порядок припинення права власності на землю та права користування земельною ділянкою
3. Застосування спеціальних підстав припинення права власності на землю
4. Особливості переходу права власності на земельні ділянки, що перебувають у користуванні
5. Порядок погодження вилучення та викупу земельних ділянок

Основний зміст

Земельний кодекс України, як спеціальний нормативно-правовий акт чітко закріплює підстави на порядок припинення права власності на землю залежно від форм власності.

Підставами припинення права власності на землю є передбачені законом юридичні факти, з якими пов'язується припинення земельних відносин.

Підставами припинення державної форми власності на землю є :

- 1) передача земельної ділянки державної власності у комунальну власність; 2) відчуження земельних ділянок державної власності суб'єктам приватної власності та іноземним державам на підставі цивільно-правових угод; 3) безоплатна передача земельних ділянок громадянам України

відповідно до норм ст. 121 ЗК України за межами населених пунктів; 4) приватизація земельних ділянок громадянами України за межами населених пунктів, що були раніше надані їм у користування.

Підставами припинення комунальної власності на землю є: 1) передача земельної ділянки комунальної власності у державну власність; 2) відчуження земельних ділянок комунальної власності суб'єктам приватної власності та іноземним державам на підставі цивільно-правових угод; 3) безоплатна передача земельної ділянки в межах населених пунктів громадянам України відповідно до норм ст. 121 ЗК України; 4) приватизація земельних ділянок громадянами України в межах населених пунктів, що були раніше надані їм у користування.

Тема 6. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення

1. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового регулювання
2. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення
3. Підстави набуття прав на землі сільськогосподарського призначення
4. Особливості правового регулювання використання та охорони земель сільськогосподарського призначення
5. Права й обов'язки сільськогосподарських землевласників та землекористувачів

Основний зміст

Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей. Саме поняття земель сільськогосподарського призначення пов'язано з їх призначенням для таких цілей, як виробництво сільськогосподарської продукції (ст. 22 ЗКУ). Визначення поняття ґрунту надається у ст. 1 Закону України «Про охорону земель». Ґрунт за вказаною нормою Закону – це природно-історичне органо-мінеральне тіло, що утворилося на поверхні земної кори і є осередком найбільшої концентрації

поживних речовин, основою життя та розвитку людства завдяки найціннішій своїй властивості – родючості.

До земель сільськогосподарського призначення належать: сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги); несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісгосподарського призначення, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо).

Тема 7. Правовий режим земель оздоровчого призначення

1. Поняття і склад земель оздоровчого призначення
2. Особливості надання земель оздоровчого призначення
3. Умови і порядок використання земель оздоровчого призначення
4. Правовий режим округів і зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони земель оздоровчого призначення

Основний зміст

Відповідно до ст. 47 Земельного кодексу України до земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей.

Відповідно до Закону України «Про курорти» від 5 жовтня 2000 р. природні лікувальні ресурси поділяються на : особливо цінні ; унікальні; загальнопоширені; природні лікувальні ресурси - ресурси які рідко зустрічаються на території України, мають обмежене поширення або невеликі запаси у родовищах та є особливо сприятливими і ефективними для використання з метою лікування, медичної реабілітаційної та профілактики захворювань.

Обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення (ст. 48 Земельного кодексу України). На землях оздоровчого призначення забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно вплинути на природні лікувальні властивості цих земель. На територіях лікувально – оздоровчих місцевостей і курортів встановлюються

округи і зони санітарної (гірнічно - санітарної) охорони. У межах округу санітарної (гірнічно - санітарної) охорони забороняється передача земельних ділянок у власність і надання у користування підприємствам, установам. Організаціям і громадянам для діяльності, несумісної з охороною природних лікувальних властивостей і відпочинком населення.

Землі оздоровчого призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Порядок використання земель оздоровчого призначення визначається законом (ст. 49 Земельного кодексу України).

Тема 8. Правовий режим земель рекреаційного призначення

1. Поняття і склад земель рекреаційного призначення
2. Загальний правовий режим земель рекреаційного призначення
3. Спеціальні правові режими земель рекреаційного призначення
4. Особливості правового режиму земель рекреаційного призначення у межах населених пунктів
5. Специфіка правового режиму земель вільних економічних зон туристсько-рекреаційного типу

Основний зміст

До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів (ст. 50 Земельного кодексу України).

Склад земель рекреаційного призначення (ст. 51 Земельного кодексу України). До земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально – туристських та екологічних стежок. Маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт – клубів, стаціонарних і наметових туристично – оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

Використання земель рекреаційного призначення (ст. 52 Земельного кодексу України). Землі рекреаційного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Землі загального користування дачного кооперативу безоплатно передаються йому у власність за клопотанням вищого органу управління кооперативу до відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування на підставі технічної документації із землеустрою щодо складання документів, що посвідчує право на земельну ділянку. До земель загального користування дачного кооперативу належать земельні ділянки, зайняті захисними смугами, дорогами, проїздами, будівлями і спорудами загального користування.

На землях рекреаційного призначення забороняється діяльність, що перешкоджає або може перешкоджати використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або може вплинути на природний стан цих земель.

Тема 9. Правове забезпечення охорони земель

1. Поняття і зміст правової охорони земельних ресурсів
2. Правова охорона ґрунтів
3. Правовий режим екологічно уражених земель
4. Правові вимоги щодо консервації земель
5. Правова охорона особливо цінних земель

Основний зміст

Відповідно до ст. 162 Земельного кодексу України охорона земель – це система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісгосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісгосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Завданнями охорони земель є забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.

Зміст охорони земель визначається ст. 164 Земельного кодексу України. Охорона земель включає: 1) обґрунтування і забезпечення досягнення раціонального землекористування; 2) захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб; 3) захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, пересушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів; 4) збереження природних водно-болотних угідь; 5) попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів; 6) консервацію деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь.

Важливими заходами охорони земель є: державна комплексна система спостережень; розробка загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель, документації із землеустрою в галузі охорони земель; створення екологічної мережі; здійснення природно - сільськогосподарського, еколого – економічного, протиерозійного та інших видів зонування земель; економічне стимулювання впровадження заходів щодо охорони та використання земель і підвищення родючості ґрунтів; стандартизація і нормування.

Відповідно до Закону України «Про охорону земель» передбачена охорона земель при здійсненні господарської діяльності. Так, ст. 35 Закону встановлює вимоги до власників і землекористувачів, у тому числі орендарів, земельних ділянок при здійсненні господарської діяльності, які зобов'язані: дотримуватися вимог земельного та природоохоронного законодавства України; проводити на земельних ділянках господарську діяльність способами, які не завдають шкідливого впливу на стан земель та родючість ґрунтів; підвищувати родючість та зберігати інші корисні властивості землі на основі застосування екологічнобезпечних технологій обробітку і техніки, здійснення інших заходів, які зменшують негативний вплив на ґрунти, запобігають безповоротній втраті гумусу, поживних елементів тощо; дотримуватися стандартів, нормативів при здійсненні протиерозійних, агротехнічних, агрохімічних, меліоративних та інших заходів, пов'язаних з охороною земель, збереженням і підвищенням родючості ґрунтів.

Охорона земель при веденні лісового господарства зобов'язує лісокористувачів, при веденні лісового господарства, незалежно від форми власності і господарювання, забезпечувати збереження та підвищення родючості ґрунтів, їх належний екологічний стан відповідно до вимог законодавства України. Заготівля деревини на схилах повинна проводитися на

основі екологобезпечних та ґрунтозахисних технологій, які зводять до мінімуму руйнування ґрунтового покриву земельних ділянок.

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про охорону земель» при веденні водного господарства охорона земель водного фонду здійснюється шляхом обмеження антропогенного впливу на них і додержання особливого режиму їх використання відповідно до закону. При розміщенні, проектуванні, будівництві, реконструкції та експлуатації водогосподарських об'єктів передбачаються заходи, спрямовані на запобігання підтопленню, заболоченню, засоленню та забрудненню продуктивних земель, погіршенню якості ґрунтів.

Забороняється скидання стічних вод та вод, що забираються із забруднених джерел, якщо внаслідок цього може відбутися деградація і забруднення ґрунтів небезпечними речовинами.

Охорона земель у процесі містобудівної діяльності передбачає, що територіальний розвиток житлової та громадської забудови в межах населених пунктів, а також спорудження об'єктів інженерно – транспортної інфраструктури здійснюється з урахуванням вимог раціонального використання земель. Розміщення і будівництво об'єктів житлово – комунального, промислового, транспортного, іншого призначення здійснюються відповідно до затверджених у встановленому порядку містобудівної документації та проектів цих об'єктів.

Забудова земельних ділянок, що надаються для містобудівних потреб. Здійснюється після виникнення права власності чи користування, у тому числі на умовах оренди, земельною ділянкою, у порядку, передбаченому законом.

При здійсненні містобудівної діяльності передбачається заходи щодо : максимального збереження площі земельних ділянок з ґрунтовим і рослинним покривом; зняття та складування у визначних місцях родючого шару з наступним використанням його для поліпшення малопродуктивних угідь, рекультивації земель та благоустрою населених пунктів і промислових зон; недопущення порушення гідрологічного режиму земельних ділянок; дотримання екологічних вимог, установлених законодавством України, при проектуванні, розміщенні та будівництві об'єктів.

Охорона земель оздоровчого, рекреаційного, історико – культурно, природно – заповідного та іншого природоохоронного призначення здійснюється шляхом включення цих земель до складу екологічної мережі, обмеження їх вилучення (викупу) для інших потреб та обмеження антропогенного впливу на такі землі.

Тема 10. Правові засади управління у галузі використання та охорони земель

1. Поняття та види управління у галузі використання та охорони земель
2. Система органів управління у галузі використання та охорони земель та їх основні функції
3. Правові засади здійснення землеустрою: поняття, завдання та зміст землеустрою
4. Правове забезпечення моніторингу земель
5. Правове регулювання ведення державного земельного кадастру
6. Правове регулювання контролю за використанням та охороною земель

Основний зміст

Управління у сфері використання та охорони земель слід розглядати як організаційно-правову діяльність уповноважених органів із забезпечення раціональної та ефективної експлуатації земель усіма суб'єктами господарювання у межах, визначених земельним законодавством України.

Визначення змісту функцій управління та їх чітка класифікація необхідні для розробки раціональних основ системи управління. Функції державного управління у відповідній сфері розрізняють за критеріями: за органами, що їх здійснюють; місцем і значенням в управлінському процесі; юридичними наслідками, які тягнуть за собою їх здійснення.

Суб'єктом управління у галузі використання та охорони земель є система уповноважених органів, які відповідно до земельного законодавства здійснюють організаційно-правову діяльність щодо забезпечення раціонального використання земельних ресурсів та їх охорони. Їх розрізняють за обсягом і характером компетенції. У сфері земельних відносин певні управлінські функції мають органи загальної, міжгалузевої, галузевої і спеціальної компетенції.

До системи органів загальної компетенції, які здійснюють управління у галузі використання та охорони земель, належать: Верховна Рада України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, місцеві органи виконавчої влади.

Систему органів управління спеціальної компетенції у даній сфері становлять: Міністерство екології та природних ресурсів України, Державний комітет України по земельних ресурсах.

Відповідно до ст. 75 Конституції України основними повноваженнями Верховної Ради України у галузі управління використання та охорони земель є: прийняття законів у галузі регулювання земельних відносин; визначення засад державної політики у галузі використання та охорони земель; затвердження загальнодержавних програм щодо використання та охорони земель; встановлення і зміна меж районів і міст; погодження питань, пов'язаних з вилученням (викупом) особливо цінних земель; вирішення інших питань у галузі земельних відносин згідно з Конституцією України.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет і система земельного права

1. Предмет земельного права
2. Методи регулювання земельних відносин
3. Основні принципи земельного права
4. Система земельного права
5. Співвідношення земельного права з суміжними галузями права

Тема 2. Джерела земельного права

1. Поняття і класифікація джерел земельного права
2. Конституційні основи земельного права та їх значення для розвитку земельного законодавства
3. Закони як визначальні джерела земельного права
4. Підзаконні нормативно-правові акти у якості джерел земельного права
5. Нормативні акти місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування
6. Роль і значення судової практики щодо регулювання сучасних земельних відносин
7. Міжнародно-правові акти та міжнародні договори як джерела земельного права

Тема 3. Право власності на землю

1. Поняття права власності на землю та особливості його змісту.
2. Форми права власності на землю. Особливості права спільної власності на землю.
3. Набуття, перехід та припинення права власності на земельні ділянки (ЗД). Приватизація ЗД.
4. Набуття права власності на ЗД за цивільно-правовими угодами та його особливості.

Тема 4. Право землекористування та його основні види

1. Поняття та основні види права землекористування
2. Право постійного землекористування

3. Право орендного землекористування
4. Земельний сервітут як вид користування чужою земельною ділянкою
5. Особливості користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) і забудови (суперфіцій)

Тема 5. Набуття прав на землю фізичними та юридичними особами

1. Підстави і умови набуття прав на землю із земель державної та комунальної власності
2. Продаж земельних ділянок або прав на них на конкурентних засадах
3. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі цивільно-правових угод
4. Інші підстави набуття права власності на земельні ділянки (застава, спадкування тощо)
5. Виникнення прав на земельні ділянки та їх державна реєстрація

Тема 6. Припинення прав на землю

1. Загальні підстави припинення права власності на землю та права користування земельною ділянкою
2. Способи і порядок припинення права власності на землю та права користування земельною ділянкою
3. Застосування спеціальних підстав припинення права власності на землю
4. Особливості переходу права власності на земельні ділянки, що перебувають у користуванні
5. Порядок погодження вилучення та викупу земельних ділянок

Тема 7. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення

1. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового регулювання
2. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення
3. Підстави набуття прав на землі сільськогосподарського призначення
4. Особливості правового регулювання використання та охорони земель сільськогосподарського призначення
5. Права й обов'язки сільськогосподарських землевласників та землекористувачів

Тема 8. Правовий режим земель житлової та громадської забудови

1. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови
2. Правове регулювання використання земель житлової та громадської забудови
3. Правові вимоги щодо використання земельних ділянок для житлового, господарського і гаражного будівництва
4. Особливості використання земельних ділянок державного та комунального житлового фонду

Тема 9. Правовий режим земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення

1. Поняття і склад земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення
2. Загальні ознаки правового режиму земель природно-заповідного фонду
3. Особливості правового режиму земель, зайнятих окремими об'єктами природно-заповідного фонду
4. Правовий режим земельних ділянок та природних об'єктів, що мають особливу наукову цінність

Тема 10. Правовий режим земель лісогосподарського призначення

1. Поняття й особливості правового режиму земель лісогосподарського призначення
2. Правове регулювання використання земель лісогосподарського призначення
3. Використання земель лісогосподарського призначення на засадах права власності
4. Правові засади загального та спеціального використання лісових ресурсів на землях лісогосподарського призначення

Тема 11. Правові засади управління у галузі використання та охорони земель

1. Поняття та види управління у галузі використання та охорони земель
2. Система органів управління у галузі використання та охорони земель та їх основні функції

3. Правові засади здійснення землеустрою: поняття, завдання та зміст землеустрою
4. Правове забезпечення моніторингу земель
5. Правове регулювання ведення державного земельного кадастру
6. Правове регулювання контролю за використанням та охороною земель

Тема 12. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства

1. Поняття і функції юридичної відповідальності за земельні правопорушення та його склад
2. Земельне правопорушення як підстава для застосування юридичної відповідальності
3. Кримінальна та адміністративна відповідальність за порушення земельного законодавства
4. Цивільна відповідальність за земельні правопорушення
5. Допустимість застосування дисциплінарної та матеріальної відповідальності за земельні правопорушення
6. Застосування спеціальних видів впливу за порушення земельного законодавства

СИТУАТИВНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Ситуація № 1

До районної ради звернувся мешканець села Вишняки Юшко у зв'язку з тим, що частина його земельної ділянки має бути викуплена сільрадою у зв'язку з розбудовою приміщення сільради. Термін підготовки і передачі до викупу було встановлено півроку.

Класифікуйте правомірність дій сільради.

Ситуація № 2

До суду звернувся керівник санаторію „Перлина” Кузьменко із заявою, що йому місцева рада відмовила виділити 0,1 га земель сільськогосподарського призначення для вирощування сільськогосподарської продукції для власних потреб, так як санаторій не є сільськогосподарським підприємством.

Чи правомірні дії сільради, класифікуйте.

Ситуація № 3

Голова рійної ради Пухляк прийняв рішення виділити землі сільськогосподарського призначення для потреб не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва під забудівлю.

Класифікуйте правомірність його дій та яка має бути відповідальність якщо дії неправомірні?

Ситуація № 4

Громадянин Бойко звернувся до уповноваженого органу про передачу йому у приватну власність на платній основі 40 соток земель лісового фонду із частини лісу.

Органи місцевого самоврядування йому відмовили, чи правомірне рішення?

Ситуація № 5

Гаражно-будівельному кооперативу було пред'явлено самовільне захоплення землі під забудову гаражів. Тобто гаражі почали будувати без належної документації.

За якими цивільно-правовими угодами повинно здійснюватися набуття права власності на земельні ділянки?

Ситуація № 6

В прибережній захисній смузі річки Ірпінь (класифікується як мала річка) фермерське господарство влаштувало літній табір для худоби.

Класифікуйте правомірність цих дій.

Ситуація № 7

Між господарями двох сусідніх земельних ділянок виник спір, відповідно до плодових дерев вишень і абрикосів, які росли на межі. Громадянин Климчук не дозволяв збирати врожай громадянину Маляренку, мотивуючи це тим що він власноручно саджав ці дерева на межі. Відповідно до цього громадянин Маляренко звернувся до сільської ради з проханням вирішити спір, а саме чи має він право на збір врожаю з дерев що ростуть на межі.

Ситуація № 8

Громадянин Цушко звернувся до сільської ради з проханням передати йому на безоплатній основі 0, 15 га земель для ведення садівництва. Сільрада відмовила йому.

Кваліфікуйте дії сільради.

Ситуація № 9

Громадянин міста Судак (Автономна республіка Крим) Мірзоев самовільно захопив земельну ділянку для власних потреб.

Яка відповідальність передбачена за ці дії?

Ситуація № 10

Чоловічий монастир який розташований на околиці міста Золочева, в особі наставника звернувся до органів місцевого самоврядування виділити їм 2 га земель сільськогосподарського призначення у власність для ведення підсобного сільського господарства. Органи відмовили в цьому.

Чи правомірні дії органів?

Ситуація № 11

Працівник відділу землевпорядкування Хор польського району Полтавської області приховав інформацію про наявність земель запасу які відносяться до категорії земель сільськогосподарського призначення.

Яка відповідальність передбачена за ці дії?

Ситуація № 12

ТОВ «Краков» є юридичною особою, співзасновниками якої є два громадянина Польщі. Метою створення ТОВ є будівництво швейної фабрики на території України. В даний час ТОВ орендує земельну ділянку, на якій ведеться будівництво. Після закінчення будівництва і набуття прав власності на майно керівництво ТОВ має намір викупити земельну ділянку у власність.

Чи може набути у власність земельну ділянку юридична особа України, заснована з участю іноземних громадян або іноземними юридичними особами?

Якщо може, то який порядок і підстави набуття у власність земельної ділянки такої юридичної особи?

Чи мають іноземні громадяни право власності на землю в Україні?

Ситуація № 13

До Державного комітету України по земельних ресурсах звернувся житель Тернопільської області В. з проханням роз'яснити зміст ст. 121 Земельного кодексу України, а саме: 1) чи всім громадянам України надається до 2 га землі для ведення особистого селянського господарства, чи лише тим, які мають господарський номер, зареєстрований у сільській раді? 2) якщо в селянському дворі проживає п'ять громадян України, то скільки землі вони можуть отримати для ведення особистого селянського господарства — до 10 га чи до 2 га?

Надайте юридичну консультацію жителеві Тернопільської області з питань, поставлених у зверненні.

Ситуація № 14

Між господарями сусідніх земельних ділянок виник спір, відносно дерев що розташовані на межі їх сусідніх ділянок, а саме: власник Конюх запропонував сусіду Яремі викорчувати дерева що розташовані на межі, на що той відповів вони служать як межові знаки.

Як необхідно вирішити даний спір?

Ситуація № 15

За рішенням голови сільської ради у фермерів Чорваня і Білоуса було вилучено по 5,0 га орних земель, а у сільгоспкооперативу «Слава Україні» - 10 га орних земель для будівництва лікарняного комплексу. Із зазначеними фізичними і юридичними особами вилучення земель попередньо не було узгоджено, а також не розв'язано питання щодо відшкодування збитків.

Чи відповідають дії голови сільської ради нормам земельного законодавства?

Які особи, в якому порядку і в якому обсязі зобов'язані відшкодувати шкоду фермерам і сільгоспкооперативу?

Назвіть суб'єктів права на землі сільськогосподарського призначення.

Ситуація № 16

Група іноземних громадян — співробітників посольств звернулася до міської адміністрації з проханням передати їм у власність земельну ділянку під будівництво гаражів.

Назвіть підстави набуття права на землю згідно з Земельним кодексом України.

Який порядок надання земельних ділянок іноземним громадянам?

Від імені міської адміністрації дайте відповідь на звернення іноземних громадян про надання земельних ділянок.

Ситуація № 17

Органи місцевого самоврядування села Шпильки встановили, що громадянин Марчук знищив межові знаки меж землекористування.

Яка відповідальність передбачена за ці дії?

Ситуація № 18

Вісім років тому громадянинові Ковтуну було надано земельну ділянку для спорудження житлового будинку. Через брак коштів будинок він не звів, але земельну ділянку обробляв і сплачував сільськогосподарський податок. Громадянин Ковтун має намір приватизувати зазначену земельну ділянку.

Який порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами передбачено земельним законодавством?

Який орган влади розв'язує питання про надання громадянам земельних ділянок для будівництва?

Чи може громадянин Ковтун приватизувати надану йому земельну ділянку?

Ситуація № 19

Громадянин Литвин звернувся до органів місцевого самоврядування з проханням виділити йому із земель комунальної форми власності у приватну власність земельну ділянку для городництва в розмірі 12 соток. Органи місцевого самоврядування відмовили йому в цьому.

Чи правомірні дії органів?

Ситуація № 20

Сім'я Сунцових із чотирьох осіб мешкає у власному будинку в селі. Поряд з їхньою садибою розташована земельна ділянка розміром 0,20 га. Сунцов вирішив збудувати на ній новий будинок і подав до сільської ради заяву про передачу йому у власність вищезгадану ділянку. Наступного дня до сільської ради надійшла заява від громадянина Андрущенко, сім'я якого складається з двох осіб, про передачу йому у власність земельної ділянки, на яку претендує Сунцов, для ведення особистого селянського господарства. Згодом саме громадянинові Андрущенко було виділено зазначену земельну ділянку.

Чи правильні дії сільської ради стосовно виділення земельної ділянки Андрущенко, який має меншу сім'ю і заяву подав пізніше від Сунцових?

З якого моменту у громадянина виникає право власності на землю? Які норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам передбачені Земельним кодексом України?

Хто може бути суб'єктом земельних правовідносин?

Ситуація № 21

Громадянин Вознюк Б. Б. приватизував земельну ділянку площею 0,3 га, виділену йому для ведення особистого селянського господарства. За рішенням сільської ради він додатково одержав в оренду земельну ділянку розміром 0,5 га також для ведення особистого селянського господарства.

Чи може громадянин Вознюк Б. Б. приватизувати надану йому в оренду земельну ділянку?

Який розмір земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства передбачений Земельним кодексом України?

Який існує механізм реалізації права на землю?

Ситуація № 22

Громадянин села Яблунівка незаконно вирубив ялинку у лісовому розсаднику.

Яка відповідальність передбачена за ці дії?

Ситуація № 23

У 1992 році громадянин Кучер Л. О. вийшов з КСП і створив фермерське господарство, членом якого стала і його бабуся. Фермерському господарству було виділено земельну ділянку площею 11 га і видано державний акт на право приватної власності. Документ був оформлений на голову фермерського господарства.

Який порядок створення фермерських господарств передбачено земельним законодавством?

Якого розміру надається земельна ділянка для ведення фермерського господарства?

Ситуація № 24

Громадянин Семененко звернувся до сільської ради із заявою, у якій просив виділити йому 30 га сільськогосподарських угідь для створення селянського (фермерського) господарства.

За рішенням сільської ради йому було виділено 15 га землі. Семененко не погодився з цим. Він вважає, що для ведення фермерського господарства необхідно мати мінімум 50 га землі. Сільська рада має у своєму розпорядженні значну площу земель резервного фонду.

Який порядок надання земель для ведення фермерського господарства?

У якому розмірі надаються земельні ділянки фермерським господарствам?

За рахунок яких земель може бути надана земельна ділянка для ведення фермерського господарства?

Ситуація № 25

Громадянин Головка М. вийшов із членів сільськогосподарського кооперативу «Весна» і подав заяву до правління кооперативу, в якій просив виділити земельну частку (пай) розміром 4,2 га в натурі. Він має на меті приєднати її до особистого підсобного господарства і вести самостійне особисте селянське господарство. Правління кооперативу відмовило у проханні, мотивуючи своє рішення тим, що він уже має приватизовану земельну ділянку для ведення особистого підсобного господарства.

Який існує порядок ведення особистого селянського господарства?

У якому розмірі надається земельна ділянка для ведення особистого селянського господарства?

Чи дозволяє земельне законодавство об'єднувати земельну частку (пай) із земельною ділянкою для ведення особистого селянського господарства?

Ситуація № 26

Жителька Вінницької області А. звернулася із заявою до Державно-го комітету України по земельних ресурсах роз'яснити питання про право спадщини на земельну ділянку. В 1994 р. за рішенням сесії селищної ради її чоловікові у приватну власність передано земельну ділянку площею 0,17 га для обслуговування житлового будинку і господарських споруд та ведення особистого підсобного господарства. 13 квітня 1999 р. чоловік раптово помер, вона стала його спадкоємицею. Звернувшись до селищної ради про видачу їй Державного акта на право власності на земельну ділянку, одержала відмову,

мотивовану тим, що у Земельному кодексі України немає пояснень щодо розв'язання таких питань.

Районний суд відмовився прийняти заяву, мотивуючи тим, що суд такі питання не розглядає.

Розв'яжіть цей спір на підставі чинних правових норм Земельного кодексу України.

Ситуація № 27

На підставі рішення місцевої держадміністрації юридичній особі було надано в користування земельну ділянку для будівництва тваринницької ферми з відгодівлі худоби, проте попередньо не було складено проект відведення земельної ділянки.

Чи законне це рішення?

Які повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин.

Який порядок складання проекту відведення земельної ділянки передбачено Земельним кодексом України?

Ситуація № 28

Подружжя Коваленки збудували на присадибній земельній ділянці в сільській місцевості житловий будинок і необхідні для ведення підсобного господарства будівлі. Протягом 15 років вони перебували із сусідкою Василенко у злагоді. Після смерті сусідки її садибу придбала сім'я Власенка. Молода сім'я збудувала новий житловий будинок і господарські будівлі. Вбиральню вони розмістили проти вікон сусіда за 1,5 м від огорожі. На межі складали гній і бур'ян після прополювання городу. Час від часу цей бур'ян палили. Тут же виливали відходи. Запахи і їдкий дим, особливо коли вітер у напрямі сусіднього будинку, не дає можливості вийти з будинку. Неодноразові звернення до Василенків із цього приводу не дали результату. Крім того,

Василенки посадили горіх на відстані один метр від межі сусіда, який затінює город, що значно впливає на урожайність вирощуваної картоплі.

Які права мають землекористувачі і які покладаються на них обов'язки?

Який орган державної влади контролює додержання права землекористування?

Дайте визначення поняття добросусідства.

Як розв'язати спір між сусідами землекористувачами?

Ситуація № 29

Для будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель громадяниці Шевченко виділено земельну ділянку площею 0,2 га. Через дорогу від її садиби розташована земельна ділянка розміром 0,05 га. Цю ділянку сільська рада надала їй у користування для ведення городництва.

Який порядок використання земельних ділянок, наданих для ведення городництва?

Чи може громадянка Шевченко приватизувати 0,2 га та зазначені 0,05 га як єдину присадибну ділянку, якщо загальна площа її не перевищує норми, встановленої законодавством?

Ситуація № 30

Громадянин Сівальов запропонував своєму сусіду Ляшку зрізати гілки з дерев, які звисають на земельну ділянку Сівальова, мотивуючи це тим що дерева затіняють частину його земельної ділянки. Той відмовився це зробити, після чого Сівальов сам зрізав звисаючі гілки дерев. Ляшко звернувся до суду на неправомірні дії Сівальова.

Класифікуйте зазначені дії і як повинна бути вирішена ця справа.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТА:

1. Основні характеристики землі: земля як природне середовище і життєвий простір суспільства; земля як адміністративно-територіальний, економіко-операційний та політико-правовий простір; земля як об'єкт власності та господарювання.
2. Особливості суспільних відносин, що складають предмет сучасного земельного права та визначення його поняття.
3. Методи регулювання земельних відносин: застосування імперативного і диспозитивного методів у регулюванні земельних відносин.
4. Основні принципи земельного законодавства і права: співвідношення загально-правових та спеціально-правових принципів у земельному праві.
5. Система сучасного земельного права: схожості та відмінності в системі земельного законодавства і права.
6. Поняття та основні ознаки земельного права як галузі права, галузі науки і навчальної дисципліни.
7. Місце земельного права в українській правовій системі та його співвідношення з аграрним, адміністративним, цивільним, природноресурсовим, екологічним та іншими галузями права.
8. Адаптація національного земельного законодавства і права до права Європейського Союзу.
9. Земельні відносини в Росії до 1917 року: відміна кріпосного права і земельна реформа 1861 року; столипінська аграрна реформа 1906 року та її значення для розвитку земельних відносин в Росії.
10. Три періоди у націоналізації землі 1917-1936 років: декрет про землю, декрет про соціалізацію землі, Земельний кодекс Української РСР 1922 року; положення про регулювання земельних відносин за договором про утворення Союзу РСР та Конституцією СРСР 1924 року; загальні начала землекористування та землевпорядкування 1928 року.
11. Перетворення земельних відносин у період масової колективізації та їх наслідки для українського народу: соціально-економічні протиріччя при здійсненні націоналізації землі; земля як загальнонародна власність та її фактична належність; монополізація відносин власності на землю та інші природні об'єкти за Конституцією України 1937 року та Конституцією України 1978 року.

12. Правове регулювання земельних відносин у Земельному кодексу Української РСР 1970 року: поширення категорій земель та їх правових режимів; визначення складу міських земель; судовий розгляд земельних спорів між співвласниками будівель.

13. Початкові засади реформування земельних відносин у Земельному кодексу Української РСР від 18 грудня 1990 року в редакції від 13 березня 1992 року.

14. Розвиток реформаторських заходів в положеннях первісної та чинної редакції Земельного кодексу України від 25 жовтня 2001 року.

15. Поняття й особливості джерел земельного права: класифікація джерел земельного законодавства і права.

16. Конституційні засади земельного законодавства та їх значення для врегулювання земельних відносин.

17. Кодифіковані та спеціальні закони як систематизовані джерела земельного права: їх структура та зміст.

18. Значення постанов Верховної Ради, указів Президента, постанов і розпоряджень Уряду, актів міністерств і відомств України для регулювання земельних відносин.

19. Міжнародні конвенції та міждержавні договори і угоди як джерела сучасного земельного права.

20. Нормативні акти представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування у системі джерел земельного права.

21. Землевпорядні вимоги, норми і стандарти та інші нормативно-технічні документи й їх взаємозв'язок з джерелами земельного права.

22. Роль і значення рішень Конституційного Суду України та узагальнень судової практики щодо регулювання земельних відносин.

23. Поняття та види земельних правовідносин: суб'єкти, об'єкти та юридичний зміст земельних правовідносин.

24. Підстави виникнення, змінення та припинення земельних правовідносин та їх правове закріплення в нормах земельного законодавства.

25. Повноваження Верховної Ради України в галузі земельних відносин за чинним земельним законодавством.

26. Функції та повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим в галузі земельних відносин.

27. Повноваження Кабінету Міністрів України щодо розпорядження землями державної власності.

28. Повноваження центрального органу виконавчої влади із земельних ресурсів щодо регулювання земельних відносин.

29. Функції та повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим в галузі земельних відносин.

30. Повноваження державних органів приватизації у галузі земельних відносин.

31. Повноваження органів виконавчої влади з питань природокористування, екології та інших органів виконавчої влади спеціальної компетенції у сфері земельних відносин.

32. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у формуванні ринкових основ функціонування земельних відносин.

33. Соціально-економічні та політико-правові передумови щодо реформування земельних відносин: взаємозв'язок економічної та земельної реформи та їх вплив на суспільно-економічні відносини.

34. Мета і завдання реформування земельних відносин: адміністративний характер земельної реформи.

35. Основні заходи реформування земельних відносин та форми їх реалізації при розподілі, перерозподілі та розпаюванні земель.

36. Правові засади започаткування сучасної земельної реформи та їх наступний розвиток і вдосконалення.

37. Періодизація проведення сучасної земельної реформи та її позитивні і негативні наслідки на різних етапах реформування земельних відносин.

38. Роль і значення земельного законодавства для розвитку та поглиблення земельної реформи і становлення ринкових відносин.

39. Загальні ознаки права власності та специфічні властивості права земельної власності: подолання виключної державної власності на землю та перехід до різноманіття права земельної власності.

40. Об'єкти права власності на землю: земельний фонд та його склад як об'єкт права власності; земельні ділянки і земельні частки (паї) як об'єкти права власності.

41. Народна, державна та комунальна власність на землю та їх суб'єктний склад: право державної власності на землю та право територіального верховенства держави.

42. Юридичні та фізичні особи як суб'єкти права приватної власності на землю та їх земельно-власницька праводієздатність.

43. Законодавчі обмеження права комунальної та приватної власності на землю та їх соціально-правова природа.

44. Право спільної часткової та спільної сумісної власності на земельну ділянку та особливості їх здійснення.

45. Право власності на землю іноземних громадян, іноземних юридичних осіб та іноземних держав.

46. Підстави та умови виникнення права державної, комунальної та приватної власності на землю.

47. Зміст права власності на землю: основні права і обов'язки власників земельних ділянок та межі їх належного здійснення.

48. Підстави, умови та порядок припинення права державної, комунальної та приватної власності на землю.

49. Поняття, особливості та принципи права землекористування: поширення видів землекористування та обмеження суб'єктного складу землекористувачів.

50. Право постійного землекористування підприємств, установ і організацій державної та комунальної власності та інших суб'єктів земельного права.

51. Право орендного землекористування: умови та порядок укладення договорів оренди земельних ділянок.

52. Право концесійного землекористування: особливості укладення та змісту концесійного договору на землекористування.

53. Основні права та обов'язки землекористувачів та межі належного здійснення своїх прав і обов'язків землекористувачами.

54. Законодавчі вимоги щодо оформлення права користування земельними ділянками та документи, що посвідчують права на них.

55. Визначення та зміст земельного сервітуту: його юридичне походження та засади правового регулювання в українському земельному законодавстві.

56. Види земельних сервітутів за чинним земельним і цивільним законодавством та порядок їх встановлення.

57. Дія земельного сервітуту та його наслідки: умови і порядок припинення земельного сервітуту.

58. Підстави набуття і зміст права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).

59. Підстави набуття права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

60. Вимоги стосовно укладення договорів на користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або забудови за Цивільним і Земельним кодексом.

61. Правове регулювання і зміст добросусідства в земельному законодавстві та його юридичне значення.

62. Основні вимоги щодо земельного добросусідства: попередження шкідливого впливу на сусідню земельну ділянку та проникнення гілок і коренів дерев.

63. Вимоги щодо визначення спільних меж та їх відновлення: спільне використання межових споруд і дерев, які розташовані на межі земельних ділянок.

64. Поняття обмеження у використанні земельних ділянок та обтяження прав на земельну ділянку.

65. Види обмежень та обтяжень прав на землю у публічно-правових і приватноправових інтересах: встановлення заборони на використання та відчуження земельних ділянок.

66. Правовий режим охоронних, санітарних та захисних зон як особливий вид обмеження прав на землю: порядок встановлення зон з особливим режимом використання земельних ділянок.

67. Юридичні засади та фактичні умови набуття прав на землю громадянами та юридичними особами.

68. Умови набуття і порядок передачі земельних ділянок громадянам: безоплатна приватизація земельних ділянок; набуття прав на землю за набувальною давністю; норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам.

69. Умови і порядок передачі земельних ділянок юридичним особам у постійне та тимчасове (орендне) користування.

70. Особливості переходу прав на земельну ділянку у разі набуття житлових будинків, будівель або споруд.

71. Повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або в користування: порядок надання земельних ділянок державної та комунальної власності у користування.

72. Конституційно-правові та земельно-правові вимоги щодо набуття прав на землю територіальними громадами і державою.

73. Умови і порядок передачі земельних ділянок державної власності у комунальну власність та земельних ділянок комунальної власності у державну власність.

74. Виникнення права власності на землю та права користування земельною ділянкою: порядок державної реєстрації прав на землю та їх обтяжень; юридичне значення їх кадастрової реєстрації та документального посвідчення.

75. Правові засади включення земельних ділянок державної та комунальної власності у цивільно-правовий обіг: продаж земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам та юридичним особам.

76. Види цивільно-правових угод щодо земельних ділянок: земельно-правові та цивільно-правові вимоги до продавців та покупців земельних ділянок.

77. Умови та порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності: правові вимоги щодо укладання договору купівлі-продажу земельної ділянки.

78. Особливості правового регулювання укладання договорів купівлі-продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

79. Законодавчі вимоги щодо укладання договорів міни, дарування та застави земельних ділянок: зміст угод про перехід права власності на земельні ділянки; правові засади спадкування земельних ділянок.

80. Особливості продажу земельних ділянок державної та комунальної власності іноземним державам та іноземним юридичним особам.

81. Умови продажу земельних ділянок та прав на них на конкурентних засадах і законодавче забезпечення порядку їх проведення.

82. Обов'язковість продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах).

83. Порядок проведення земельних торгів: підготовка лотів для продажу на земельних торгах; оголошення про проведення земельних торгів.

84. Встановлення й оприлюднення результатів торгів та їх юридичне значення.

85. Умови і порядок визнання земельних торгів такими, що не відбулися та їх правові наслідки.

86. Відчуження земельних ділянок за рішенням суду: умови звернення стягнення на земельну ділянку.

87. Загальні підстави припинення права власності на землю та права користування земельною ділянкою: добровільні та примусові способи припинення прав на землю.

88. Спеціальні підстави припинення права власності на землю: припинення права власності на земельну ділянку особи, якій вона не може належати на праві власності.

89. Правове регулювання викупу земельних ділянок для суспільних потреб, які перебувають у власності фізичних та юридичних осіб.

90. Підстави та порядок примусового відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності.

91. Юридичні засади конфіскації земельної ділянки за цивільним, адміністративним та кримінальним законодавством.
92. Умови і порядок вилучення земельних ділянок, що перебувають у користуванні: особливо цінні землі та порядок їх вилучення.
93. Умови та порядок припинення права користування земельними ділянками, які використовуються з порушенням вимог земельного законодавства.
94. Порядок погодження питань, пов'язаних з викупом земельних ділянок для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності.
95. Законодавчі гарантії прав на землю та земельно-правові способи захисту прав на земельні ділянки: гарантованість права власності на землю.
96. Застосування відповідальності до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за порушення права власності на землю та видання ними актів, які порушують права власників земельних ділянок.
97. Правове забезпечення відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам як юридична гарантія прав на землю.
98. Підстави, умови та порядок відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.
99. Причини виникнення, основні види та правові засади судового, адміністративного та самоврядного порядку вирішення земельних спорів.
100. Органи, які вирішують земельні спори та їх компетенція: порядок розгляду земельних спорів органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з питань земельних ресурсів: права і обов'язки сторін при розгляді земельних спорів.
101. Особливості розгляду та вирішення земельних спорів загальними, господарськими та адміністративними судами: застосування ними норм матеріального і процесуального права при розгляді та вирішенні земельних спорів.
102. Правове забезпечення виконання рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із земельних спорів.
103. Категоріальний розподіл земель за їх основним цільовим призначенням та його юридичне значення.
104. Розподіл складу земель за основним цільовим призначенням та особливий правовий режим відокремлених категорій земель.
105. Юридичні вимоги, умови та порядок встановлення та зміни цільового призначення земель.
106. Збереження встановленого правового режиму кожної категорії земель під час їх перебування у запасі.

107. Законодавча заборона на зміну цільового призначення земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах.

108. Правові наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.

109. Юридичне визначення та фактичний склад земель сільськогосподарського призначення.

110. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового регулювання та особливості їх правового режиму.

111. Суб'єктний склад власників та користувачів земель сільськогосподарського призначення.

112. Пріоритетність надання земель для сільськогосподарських потреб, використання земельних ділянок з меліоративними системами та особливості приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій.

113. Юридичні підстави виникнення прав на використання сільськогосподарських земельних ділянок за основним цільовим призначенням: для ведення товарного сільськогосподарського виробництва; для науково-дослідних і навчальних цілей; для заснування та ведення фермерського господарства; для ведення особистого селянського господарства; для ведення індивідуального або колективного садівництва; для сінокосіння, випасання худоби і зайняття городництвом; для ведення підсобного сільського господарства.

114. Визначення місця розташування земельних ділянок громадян та розподіл несільськогосподарських угідь при ліквідації сільськогосподарських підприємств.

115. Основні права й обов'язки фізичних та юридичних осіб щодо використання земель сільськогосподарського призначення.

116. Особливості застосування підстав припинення прав громадян, підприємств та установ на використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

117. Визначення, склад та види пріоритетного і допустимого використання земель житлової та громадської забудови.

118. Правове регулювання будівельної діяльності на землях житлової та громадської забудови: надання земель у містах та інших населених пунктах для будівництва.

119. Правові вимоги щодо використання земельних ділянок для індивідуального житлового, господарського і гаражного будівництва.

120. Правові засади використання земельних ділянок для кооперативного житлового і гаражного будівництва.

121. Умови та порядок надання і використання земельних ділянок для зведення багатоквартирних жилих будинків.

122. Особливості використання земельних ділянок державної та комунальної власності у населених пунктах для благоустрою.

123. Визначення, склад та основне цільове призначення земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.

124. Вплив режиму охорони та використання об'єктів природно-заповідного фонду на правовий режим земель природоохоронного призначення.

125. Правовий режим земель природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

126. Правовий режим використання земель штучно створених об'єктів природно-заповідного фонду.

127. Особливості правового режиму земель, зайнятих водно-болотними угіддями національного і міжнародного значення.

128. Правовий режим земельних ділянок та природних об'єктів, що мають особливу наукову цінність.

129. Визначення поняття, склад та основне цільове призначення земель оздоровчого призначення.

130. Особливості надання, умови і порядок використання земель оздоровчого призначення: заборона несумісних видів діяльності на землях оздоровчого призначення.

131. Правове регулювання використання природних лікувальних властивостей земель оздоровчого призначення для профілактики захворювань і лікування людей.

132. Співвідношення режиму земель оздоровчого призначення з вимогами лікувально-курортного законодавства.

133. Законодавчі обмеження господарської та інших видів діяльності, які можуть негативно вплинути на лікувальні властивості земель оздоровчого призначення.

134. Правовий режим округів і зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони земель оздоровчого призначення.

135. Поняття, склад та основне цільове призначення земель рекреаційного призначення.

136. Критерії розмежування загального та спеціального правового режиму земель рекреаційного призначення.

137. Правовий режим використання земель рекреаційного призначення для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

138. Умови і порядок безоплатної передачі земель загального користування у власність дачного кооперативу.

139. Спеціальний правовий режим земель вільних економічних зон туристсько-рекреаційного типу.

140. Особливості правового режиму земель рекреаційного призначення у межах населених пунктів.

141. Визначення, склад та основне цільове призначення земель історико-культурного призначення.

142. Загальний та спеціальний правовий режим земель історико-культурного призначення.

143. Правовий режим земель історико-культурного призначення, на яких розташовані пам'ятки культурної спадщини, їх комплекси та історико-культурні заповідники.

144. Правовий режим земель, зайнятих пам'ятними скульптурами, залишками фортець та площами давніх битв і розташування військових таборів, поселень і стоянок.

145. Правовий режим охоронних зон історико-культурних заповідників, музеїв просто неба, меморіальних музеїв-садиб та інших пам'яток культурної спадщини.

146. Законодавчі та договірні обмеження щодо використання земельних ділянок комунальної та приватної власності на землях історико-культурного призначення.

147. Визначення земель лісогосподарського призначення та їх склад за основним цільовим призначенням: співвідношення понять лісові та нелісові землі, «земельна лісова ділянка» та «лісова ділянка» за Земельним і Лісовим кодексом.

148. Законодавчі вимоги щодо зміни основного цільового призначення лісогосподарських земель.

149. Правові форми використання земель лісогосподарського призначення: особливості загального і спеціального використання лісогосподарських земель.

150. Умови і порядок надання земель лісогосподарського призначення у користування: обмеження права приватної власності на лісогосподарських землях.

151. Правове регулювання використання земель лісогосподарського призначення на засадах постійного користування спеціалізованими державними та комунальними лісогосподарськими підприємствами.

152. Проблема подолання суперечностей та неузгодженостей між земельним та лісовим законодавством.

153. Визначення складу земель водного фонду шляхом закріплення їх переліку у законодавчому порядку: критерії розмежування земель водного фонду від інших категорій земель; визначення заплавних земель за Водним кодексом.

154. Правове регулювання використання земель водного фонду на праві власності та землекористування: обмеження права приватної власності на землях водного фонду; право землевласників на встановлення порядку створення рибогосподарських, протиерозійних та інших штучних водойм.

155. Умови та цілі надання у постійне користування земель водного фонду державним водогосподарським підприємствам та організаціям.

156. Правове регулювання використання штучно створених гідротехнічних споруд на землях водного фонду.

157. Надання на умовах права оренди земельних ділянок із земель водного фонду громадянам та юридичним особам для сінокосіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт.

158. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок і навколо водойм, морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах: особливості правового режиму прибережних захисних смуг і пляжних зон та визначення їх меж.

159. Правовий режим земель смуг відведення, пов'язаних з експлуатацією гідрометричних споруд та берегових смуг водних шляхів, пов'язаних з судноплавством.

160. Законодавчі обмеження використання земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм, морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах.

161. Законодавчі засади правового режиму земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення: спільні та відмінні ознаки їх режиму.

162. Правовий режим земель промислових підприємств: порядок надання та вилучення промислових земель; умови використання промислових земельних ділянок: особливості режиму використання земель індустріальних парків.

163. Правовий режим земель транспорту: правова регламентація землекористування для залізничного транспорту; морського транспорту; річкового транспорту; автомобільного транспорту та дорожнього господарства; авіаційного транспорту; трубопровідного транспорту та міського електротранспорту.

164. Законодавче визначення та правовий режим земель, зайнятих об'єктами повітряного і кабельного зв'язку, телефонно-телеграфними лініями та засобами супутникового зв'язку.

165. Правовий режим земель, зайнятих об'єктами енергетичної системи: електрогенеруючими об'єктами та об'єктами транспортування електроенергії.

166. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

167. Правовий режим земель, наданих для забезпечення оборони країни і постійної діяльності військових частин, установ, підприємств та організацій Збройних Сил України: особливості відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна.

168. Особливості правового режиму земель прикордонних смуг, захисних, охоронних та інших зон з особливими умовами землекористування.

169. Поняття і зміст правової охорони земель: основні завдання та юридичні способи охорони земельних ресурсів.

170. Особливості правової охорони земель при здійсненні виробничо-господарської та будівельно-планувальної діяльності.

171. Правова охорона ґрунтів: стандартизація та нормування в галузі охорони ґрунтів; відтворення родючості ґрунтів; рекультивація порушених земель.

172. Визначення поняття техногенно-забруднених і екологічно уражених земель сільськогосподарського призначення та правові вимоги щодо їх використання.

173. Правові заходи охорона земель від забруднення небезпечними речовинами та їх захист від шкідливого антропогенного впливу.

174. Законодавчі вимоги щодо консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно-забруднених земель.

175. Види контролю за використанням та охороною земель: державний, самоврядний і громадський контроль та правові засади їх здійснення.

176. Форми і методи здійснення державного контролю за використанням та охороною земельних ресурсів.

177. Самоврядний та громадський контроль за використанням і охороною земель та законодавчі межі здійснення ними своїх контрольних функцій.

178. Функції спеціально уповноважених органів державної виконавчої влади у галузі розподілу, використання та охорони земельних ресурсів.

179. Законодавчі засади сучасної адміністративно-територіальної реформи та адміністративно-територіального устрою країни.

180. Встановлення і зміна меж сіл, селищ, міст, районів та інших регіональних утворень як адміністративно-територіальний устрій території країни: правові вимоги до розробки генеральних планів населених пунктів.

181. Законодавчі вимоги щодо встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень: прийняття рішень та порядок встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень.

182. Посвідчення встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень: витяги з Державного земельного кадастру та реєстру державної реєстрації права комунальної власності на землю територіальної громади; видача державного акта на межі адміністративно-територіальної одиниці.

183. Планування використання і охорони земель країни: розробка і затвердження загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель.

184. Співвідношення вимог земельного законодавства та Законів України «Про основи містобудування», «Про Генеральну схему планування території України» та «Про регулювання містобудівної діяльності».

185. Правові вимоги щодо природно-сільськогосподарського районування земель відповідно до агробіологічних вимог сільськогосподарського виробництва.

186. Правові засади зонування земель щодо допустимих видів забудови земельних ділянок у межах населених пунктів.

187. Визначення поняття, головна мета і основні завдання землеустрою та їх значення для реалізації державної політики щодо обґрунтованого перерозподілу земель.

188. Основний зміст заходів землеустрою та їх юридичне значення для встановлення та відновлення землеволодіння та землекористування.

189. Організація і проведення землеустрою на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

190. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері землеустрою та розробки і затвердження землевпорядної документації.

191. Землевпорядний процес: порядок здійснення землеустрою, складання проектів відведення земельних ділянок та встановлення їх меж в натурі (на місцевості).

192. Спеціальні вимоги Закону України «Про державну експертизу землевпорядної документації» та засоби їх реалізації на практиці.

193. Основне призначення та завдання моніторингу (спостереження) за станом земель та його науково-практичне значення.

194. Правові засади щодо ведення національного, регіонального та локального земельного моніторингу.

195. Система заходів моніторингу земель: збирання, оброблення, збереження й аналіз інформації про стан земель і прогнозування змін землеволодіння та землекористування.

196. Оцінка стану земельного фонду країни на основі спостережень і порівнянь одержаних показників земельного моніторингу.

197. Правові вимоги щодо розробки рекомендацій про запобігання негативних змін у стані земель та заходів екологічної безпеки за даними земельного моніторингу.

198. Інформаційне і технічне забезпечення моніторингу за станом використання й охорони земельних ресурсів.

199. Визначення поняття, головне призначення та основні завдання ведення державного земельного кадастру.

200. Центральні і територіальні органи виконавчої влади та їх повноваження щодо ведення державного земельного кадастру.

201. Склад відомостей державного земельного кадастру: геодезична та картографічна основа кадастру; державний кадастровий реєстратор.

202. Об'єкти земельного кадастру та вимоги до відомостей про них: про державний кордон; про землі в межах територій адміністративно-територіальних одиниць; про обмеження у використанні земель; про земельні ділянки; кадастровий номер земельної ділянки; про цільове призначення земельних ділянок.

203. Відомості державного земельного кадастру стосовно: кадастрового зонування; кадастрових зйомок; бонітування ґрунтів; економічної оцінки земель; грошової оцінки земельних ділянок; державної реєстрації земельних ділянок; обліку кількості та якості земель; про угіддя земельної ділянки.

204. Основні вимоги щодо ведення державного земельного кадастру: підстави внесення відомостей до земкадастру, статус відомостей та обов'язковість їх внесення в держземкадастру.

205. Законодавчі вимоги щодо документів, які надають підстави для внесення відомостей в земельний кадастр.

206. Оприлюднення відомостей державного земельного кадастру та порядок користування відомостями кадастру.

207. Загальна характеристика і зміст заходів економічного стимулювання використання та охорони земель.

208. Організаційно-правові засади поліпшення стану земель згідно з державними та регіональними програмами.

209. Плата за землю та її вплив на раціональне використання та ефективну охорону земельних ресурсів: звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану згідно з державними та регіональними програмами.

210. Надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель.

211. Державна і місцева бюджетна підтримка громадян та юридичних осіб щодо відновлення попереднього стану земельних ділянок, порушених не з їх вини.

212. Компенсація зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих і малопродуктивних земель.

213. Цілі та умови відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

214. Методика розрахунку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

215. Порядок здійснення відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

216. Випадки звільнення від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

217. Міжбюджетний розподіл та цілі використання коштів, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва.

218. Ознаки розмежування відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва як за правомірні дії та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам як за вчинені правопорушення.

219. Земельне правопорушення та його склад як підстава застосування юридичної відповідальності.

220. Види земельних правопорушень, які скоєні громадянами та юридичними особами, що тягнуть застосування юридичної відповідальності.

221. Застосування цивільно-правової відповідальності за порушення вимог земельного законодавства шляхом визнання недійсності угод щодо земельних ділянок у судовому порядку.

222. Особливості застосування адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення земельного законодавства: склади

адміністративних правопорушень та кримінальних злочинів у земельних відносинах.

223. Допустимість застосування дисциплінарної та матеріальної відповідальності за порушення вимог земельного законодавства.

224. Застосування земельно-правових заходів впливу на порушників вимог земельного законодавства: обмеження, тимчасова заборона або припинення використання земельної ділянки громадянами та юридичними особами; примусове припинення прав на земельну ділянку у судовому порядку; відповідальність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування за порушення права власності на землю.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач вищої освіти вільно орієнтується в теоретичному матеріалі та без помилок застосовує теоретичні знання при розв’язанні практичних задач.

Оцінка «4» – здобувач вищої освіти знає основний масив теоретичного матеріалу, але або плутається при його поясненні, або застосовує його на практиці з помилками (при розв’язанні практичних задач).

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач вищої освіти має лише уривчасті теоретичні знання та розв’язує лише 50 відсотків практичних задач.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач вищої освіти не орієнтується в теоретичному матеріалі та виконує менше 50 відсотків практичних задач або не може розв’язувати практичні задачі взагалі.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсowego проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Земельне право України. Підручник 2-е видання, перероблене і доповнене. / За ред. О.О. Погрібного та І.І. Каракаша. Підручник з грифом МОН України. – Київ, «Істина», 2009. 600 с.
2. Земельне право: підручник / За редакцією професора М.В. Шульги. Харків, «Право», 2013. 520 с.
3. Набуття і реалізація прав на землю в Україні : навчальний посібник / [А. Й. Годованюк, І. І. Каракаш, Є. О. Платонова та ін.]; за ред. проф. І. І. Каракаша. Одеса : Юридична література, 2016. 332 с.
4. Земельне право України : навчальний посібник / За ред. І. І. Каракаша і Т. Є. Харитонової. Вид. 2-е, переробл. і допов. Одеса: Юридична література, 2017. 588 с.
5. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44.
8. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. № 19-20.
9. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. Ст.158.
10. Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 229.
11. Про державний земельний кадастр: Закон України від 07 липня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 8. Ст. 61.

12. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 року в редакції від 2 жовтня 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 31. Ст. 1548.
13. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року. *Офіційний вісник України*. 2003. № 25. Ст. 1178.
14. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 349.
15. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 350.
16. Про державну експертизу землевлпорядної документації: Закон України від 17 червня 2004 року. *Офіційний вісник України*. 2004. № 28. Ст. 1852.
17. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України від 1 липня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст. 553.
18. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17 листопада 2009 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 1. Ст. 2.
19. Про меліорацію земель: Закон України від 14 січня 2000 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 11. Ст. 90.
20. Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 7. Ст. 164.
21. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 травня 2011 року № 6. *Вісник господарського судочинства*. 2011. № 3. Ст. 6.

22. Про практику застосування судами при розгляді справ окремих норм земельного права: лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 10-1391/0/4-12 від 27 вересня 2012 року. *Бізнес-Бухгалтерія-Право. Податки. Консультації*. 2012. № 47. Ст. 38.
23. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з орендою земельних ділянок: оглядовий лист Вищого Господарського Суду України № 01-8/918 від 30 листопада 2007 року. *Вісник господарського судочинства*. 2008. № 1. Ст. 59.
24. Рішення Конституційного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України про постійне користування земельними ділянками № 5-рп/2005 від 22 вересня 2005 року по справі № 1-17/2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05>.
25. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення у 2008 році земельних аукціонів» від 11 листопада 2008 року № 25-рп/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v025p710-08>.
26. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: постанова пленуму Вищого Господарського Суду України № 6 від 17 травня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0006600-11>.
27. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / За заг. ред. В.В. Медведчука. К.: Юрінком Інтер, 2004. 656 с.
28. Земельный кодекс Украины: Комментарий / Под ред. проф. А.П. Гетьмана и М.В. Шульги. 6-е изд., доп. Харьков: «Одиссей», 2011.

- 29.Земельний кодекс України: науково-практичний коментар / За заг. ред. В.І. Семчика. 3-є вид., перероб. і доп. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007.
- 30.Земельний кодекс України: науково-практичний коментар. Видання шосте, доповнене / За. ред. проф. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. Харків: «Одіссей», 2009.
- 31.Мірошніченко А.М., Марусенко Р.І. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України. 2-е вид., перероб. і допов. К.: Алерта; 2009.

Рекомендована навчально-наукова література

- 32.Басай Р.М. Види техногенно забруднених земель в Україні. Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права: матер. наук. конф. (Одеса, 30 листопада 2012 р.) Т.2 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2012. С. 750-752.
- 33.Бусуйок Д.В. Обмеження прав на землю за законодавством України: Монографія. К.: Видавництво «Юридична думка», 2006.
- 34.Гавриш Н. Організаційно-правова форма забезпечення ефективного використання, відтворення та охорони ґрунтів / Н. Гавриш // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Юридичні науки. 2012. Вип. 92. С. 100-104.
- 35.Гавриш Н. С. Правова охорона ґрунтів в Україні: монографія. Одеса, 2008. 228 с.
- 36.Гавриш Н. С. Використання, відтворення та охорона ґрунтів в Україні: теоретико-правові аспекти : монографія. Одеса: Юридична література, 2016. 396 с.
- 37.Глотова О. В. Правове регулювання угод із земельними ділянками в Україні: монографія. Одеса: Фенікс, 2008. 256 с.

- 38.Ігнатенко І.В. Правові аспекти районування та зонування земель. Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т. 3 / відп. за випуск, д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін // Національний ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2012. С. 464-466.
- 39.Каракаш І. І. Набуття та реалізація права на земельну ділянку за давністю користування. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: Юридична література, 2016. С. 540-543.
- 40.Каракаш І.І. Сучасна земельна реформа в Україні: досягнення, прорахунки та перспективи. Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. (16-17 травня 2013 р.). Т. 1 / відп. за випуск, д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін; Національний ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2013. С. 593-595.
- 41.Каракаш І.І. Особливості набуття права власності на землю в Україні іноземними громадянами, іноземними юридичними особами та іноземними державами. Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць НУ «ОЮА». Вип. 61. Одеса, «Юридична література», 2011. С. 621-625.
- 42.Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. К: Логос, 2011. 688 с.
- 43.Семчик В. История развития аграрного и земельного права Украины. *Право Украины*. 2012. № 7-8. С. 118-144.
- 44.Сидор В.Д. Земельне законодавство України: сучасний стан та перспективи розвитку. Монографія. К.: Вид-во «Юридична думка», 2011. 312 с.
- 45.Сидор В.Д. Прогалини в земельному законодавстві України. Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку

- державності та права: матер. наук. конф. (Одеса, 30 листопада 2012 р.) Т.2 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2012. С. 712-714.
- 46.Степська О. В. Щодо встановлення результатів земельних торгів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2016. С. 550-552.
- 47.Степська О.В. Проблемні питання оренди земель сільськогосподарського призначення. Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2015 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2015. С. 627-630.
- 48.Степська О. В. Поняття та склад особливо цінних земель. Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у ХХІ столітті: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 26-27 лютого 2016 року / Голова оргкомітету – д.ю.н., професор, ректор Міжнародного гуманітарного університету Крижановський А.Ф. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2016. С. 193-197.
- 49.Харитоновна Т.Є. Правове регулювання відносин у сфері здійснення прав на чужі земельні ділянки за законодавством України: проблеми та перспективи. *Часопис цивілістики*. Випуск 18. Одеса, 2015. С. 45-50.
- 50.Харитоновна Т.Є. Деякі зміни законодавства щодо державної реєстрації речових прав на земельні ділянки. Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2015 р.,

м. Одеса): у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2015. С. 630-632.

51. Харитоновна Т.Є. Здійснення прав на чужі земельні ділянки в Україні: проблеми теорії та практики / монографія / Т.Є. Харитоновна. – Одеса: Юридична література, 2016. – 424 с.
52. Шарапова С.В. Правові аспекти моніторингу земель. Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т. 3 / відп. за випуск, д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін. Національний ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2012. С. 439-441.

Інформаційні ресурси з навчальної дисципліни

53. Наукова бібліотека Національного університету «Одеська юридична академія»
54. <http://minagro.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України
55. Міністерство екології та природних ресурсів України - <http://menr.gov.ua>
56. <http://www.osce.org/> - The Organization for Security and Co-operation in Europe
57. <http://www.eplo.eu/> The European Public Law Organization
58. <http://www.un.org/> - The United Nations Organisation
59. Верховна Рада України <http://zakon0.rada.gov.ua>
60. Міністерство освіти і науки України <http://mon.gov.ua/>
61. Наукова бібліотека Національного університету «Одеська юридична академія».
62. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://portal.rada.gov.ua>
63. Урядовий портал України <http://www.kmu.gov.ua>
64. Верховний Суд України <http://www.scourt.gov.ua/>

65.Єдиний державний реєстр судових рішень України
<http://www.reyestr.court.gov.ua/>